

3009 191

191

1763

NYELVÜNK EREJE.

magyarul.

IRTA:

KISIMRÉDI PÁL.

A FORDÍTÁS JOGA FENTARTATIK.

-3 ÁRA 75 KR. 8-

8.

SZEGEDEN,

NYOMATOTT ENDRÉNYI L. ÉS TÁRSA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1882.

1.

NYELVÜNK EREJE.

IRTA:

KISIMRÉDI PÁL.

A FORDÍTÁS JOGA FENTARTATIK.

SZEGEDEN,
NYOMATOTT ENDRÉNYI L. ÉS TÁRSA KÖNYVNYOMDÁJÁBAN

1882.

61572 00565977

E L Ő S Z Ó.

Valamint minden egyes családot egy-egy közös érdek: a fentartás, rend, béke, testvéri szeretet érdeke tart szorosan össze, hogy az Isten jótéteményében egész századon is keresztül, ezer üldöztetés és csapásokat is leküzdve, együtt részesüljön: úgy a világnak iszonyú óriási sátorában sürgő emberiség között csak egy közös érdek, egy közös rendeltetés: a kölcsönös bizalom és szeretet, az erkölcsi és szellemi tökély elérésére való törekvés lehet azon összeforrasztó erő, mely mindig ugyanazon cél felé törve, a menybe vezet.

Azon óriási sátorban az emberiség gondolatának kifejezése, mely a közös cél megértését lehetővé teszi, sokszorosán különféleképen történik; ez eredményezte, hogy azon nagy sátorban sok-sok kisebb önálló sátor képződjék, mely amál hatalmasabb tevékenységet fejt ki, minél nagyobb meghódított téren feszíti meg erejét.

Aki csak ismeri a gondolatok kifejezésének eszközét, mindaz könnyen átláthatja, hogy nem elfogultságból, hanem tiszta meggyőződésből szántam magamat e munka megírására, mely leheljen üdvöt a hazára.

Budapest, 1879. évi november hó 30-án.

A szerző.

Nyelvünk ereje.

(E munka megiratott 1879. évben, fölolvastatott 1880-ban az aszódi p. körben.)

Oly időben, midőn az egyes birodalmi nemzetiségek közt fenforgó viszonyok annyira élére vannak állítva és azok a valóban jogos, szép és magasztos eszmeként fenlobogó, a szabad fejlődést annyira előmozdító független élet után a lelkesedésig tudnak hevülni: akkor könnyű megérteni, hogy mennyire nehéz valamely a messze jövőre kiható, erős alapra fektetendő államban, minden egyes nemzetiségnek elszigetelt független élet után való törekvését bonczkés alá venni.

De amely mértékben nehéz, oly mértékben hasznos, s most már égető szükséggé vált annak a végső részletekig történendő megvitatása, hogy ekkép a birodalom gyermekeinek jövőjét a jövő kor szellemének szenvedélyei, ravaszsága s nagyra-vágyása ellen egy erős alapra fektetett bástya által biztosítsa.

Hogy ezt tehessük, kikell mindenesetre lépnünk gondolatainkkal az apró nemzetiségek szűk határából az óriás föld megmérhetlen mezejére és ott vizsgálódásunk tárgyául szemügyre vennünk, hogy az emberiség egy-egy nagy családja, minő eszközökkel, mily körülményeknél fogva és mily testi s szellemi erőkkkel felruházva emelkedett a műveltség, tudomány, gazdagság és hatalom oly magas színvonalára.

Nemzetünk, mintegy vele született méltányosságból tulbuzgóan tartotta meg azon felebaráti szeretetről szóló parancsot: „Szeressed felebarátodat, mint tennen magadat.“ Azaz: hogy csak azt tegyük másoknak, amit magunknak óhajtunk; mondom tulbuzgóan tartotta meg, mert ezen erkölcsi alaptörvény értelmében nem csak szem elől sohasem tévesztette nemzetiségi kérdésben az egyszerű igazságot, hanem a méltányosság határán is tul ment, midőn csak azért, hogy a különféle nemzetiségeknek kedvezzon, saját édes nyelvét, mely minden idegenségtől oly ragyogóan tiszta és erőtéljes és amely épen ezért, főleg a nagy földgolyó ezen a pontján legalkalmasabb,

legbiztosabb egy állam közügyeinek vezetésére, mondom, ezt a nyelvet félre tette és a közügyet több századig deák vagy latin nyelven vitte, remélve, bizva, várva a kornak mindig haladó szellemére s felvilágosodására.

A nemzettestnek ezen tettét minden egyes józanul gondolkodó tagja bátran meg nem bocsátható bűnül róhatta fel, mert a többféle nemzetiségeknek, u. m. a román, tót, német, szerbnek is a legnagyobb fáradsággal s még nagyobb költséggel megkellett tanulnia az akkori hivatalos nyelvet, a deák vagy latin nyelvet anélkül, hogy abból valami hasznot méríthettek volna; mert hát holt nyelvet tanultak; holott ugyanazon idő alatt nyelvünket, mint hasznos erőteljes élőnyelvet sokkal könnyebben és majdnem költség nélkül sajátíthatta volna el.

Bűnös méltányosság volt a nemzetnek azon tette, hogy saját nyelvét mellőzve, a deák nyelven igazgatott, különösen azért, mert a külföld előtt saját nemzeti lételét majdnem kockáztatta.

Ugyanis: 1872-ik és 1878-ik évben olasz- és francziák között utazván, több értelmes képzett embernek, többek közt papnak is először tőlem kellett megtudnia, hogy hát a magyarok minden más nyelvtől különböző, tiszta, erőteljes saját nyelvvel birnak.

Akkor bámulatomból alig tudtam kibontakozni; de melyik honfi, honpolgárnak ne szoritaná el keblét ily keserű tapasztalat? Azelőtt t. i. előkelő főuraink jártak a külföldön, akik — tisztelet a kivételeknek — még itthon is, és fájdalom még most is idegen nyelvet majmolnak, tehát hogy tehettek volna ott künn nemzetükre oly hasznos s üdvös felvilágosítást?

Ime tehát ebből az egyszerű kis példából is könnyen átlátni, hogy a magyar a méltányosságban és jóakarásban a vétkeesség határán is túl egész a bűnig ment.

De a magyarnak e nemes viselete megtermé soha el nem rohadható gyümölcsét, mert a hazájában élő többi józan nemzetiségek örömtelt ragaszkodással simuliak hozzá, s beszélnek nyelvét.

Több munkában elmondatott már, hogy nemzetünknek azon páratlan türelmességét a külföldi német mily aljas rágal-makkal törekedett megsemmisíteni, és mily kigondolhatlan ravaszsággal ragadott meg minden olyan alkalmat, mint pl. az 1850-es évek, hogy erőfeszítéseket tegyen a magyarnak

minél rosszabb színben való feltüntetésére; ámde nyugalommal, bárány türelemmel s szikla szilárd jellemében önérvőn hagyta többször válasz nélkül azon rágalom és vádakat, mert tudta, hogy a többi művelt külföld viszonyainkat s viszonyait amnyira bizonyára ismeri, hogy nem fogja szemelől tévesztetni, miszerint az osztrák s egyéb németek által a magyarok ellen támasztott azon rágalmak és vádak forrásaikat épen az ő, más nemzetiségek iránt elkövetett borzalmas cselekedeteikből veszik; mely cselekedeteik szerint nemcsak hogy megtartották volna a különféle nemzetiségek közötti egyenjogúságot, hanem a legvadabb s kegyetlenebb üldözésekkel kínoztattak is, csakhogy nyelvöket felvegyék.

És ezt saját német krónikáik bizonyítják. A mi horvátaink hajdani ősei, kik szintén onnan szorítottak le ide, ha élének, memmit tudnának azon kegyetlenségről beszélni!

De a legújabb kort nézzük: a műveltségével fennen dicsekvő porosz-német a szegény lengyeleket lengyel földről ki is szorítja; mert minden áron kényelmet s palotában ragyogni akarván, hogy azt elérje, a legrútább eszköztől sem retten vissza.

A magyar nemzet, elfoglalván ezen földet, mint hún őseinek szt. örökségét, azon népeknek, kiket itt találtak és kik nekik meghódolának, megengedte, hogy saját nyelvöket használhassák és soha meg se kísérté, hogy azokat a magyar nyelvnek felvételére kényszerítse; pedig ezt az akkori nagy népvándorlások zavarában bátran tehette volna, és azáltal memmi a legújabb korban lefolyt villongás, viszontagság és bajnak vehette volna elejét.

Lehetetlen itt észre nem vennünk, hogy a magyarnak ezen tettéből mily ragyogón emelkednek ki páratlan nemes vonásai.

Mióta a magyar birodalom koronáját a Habsburg család fejére tette a nemzet egyik pártja, azóta az osztrák kormány befolyásának esetről-esetre sikerült, hogy a legtermékenyebb vidékeken német tartományokból behítt németekből itt sok és sok községet alapíttatott, és ezen németeknek nemcsak nyelvét hagyá meg a magyar, hanem mintegy az osztrák kormány iránti kedvezésből már akkor, még nagyobb szabadsággal, sőt helylyel közzel kiváltságokkal halmozá el, mint aminővel a magyarok birtak, és még hány és hány ezernek a bevándorlása tüfretett meg azután is, kiket az osztrák-német

kormány legrútább eszközeiül mindig feltudott használni; noha a mai osztrák-magyar birodalomnak a közelmúltban uralkodott legbölcsebb koronás fejei, ha előbb nem, haláluk előtt, midőn már tapasztalatok által higgadt ítélőkké váltak, belátták, hogy a birodalom fekvése és körülményeihez képest, a német nyelv egyik legalkalmatlanabb arra, hogy azt az itt lakó népek elfogadhassák, pl. II. József s jelenleg.

Sok századon át elrontatott, elhanyagoltatott, eltévesztett az irány és amit annyi századnak, főkép az ily tervekkel foglalkozó porosz és orosz szomszédból átszivárgott s megméltelyezett szelleme elrontott, könnyű belátni, hogy azt néhány tized, még hangya szorgalommal s áldozatokkal sem pótolhatja.

Csak lassan, de biztosan haladhatunk azon dicső úton, melyet a felvilágosult szellemű s birodalmának érdekeit valóban szépen felfogott jelenleg országló Ferencz József királyunk nekünk megnyitott azon erős meggyőződésében, hogyha népei gondolatfejlődésének szabad folyása a kitért szép mezőre ér, akkor e birodalom boldog, gazdag, nyugodt és hatalmas lesz. De hogyan lehetséges ez?

Nagy szabásu államférfiaink, kik a világ négy tája felé körültekintettek, hatalmas államokat tárnak szemünk elé s azoknak meglevő államrendszerét, szerkezetét rajzolják le hazánk országgyűlésének és kormányának.

Ez eljárás mindenesetre helyes annyiban, hogy terjedelmesebb gondolkodásra szolgáltat alkalmat; de csak emyiben, mert a rendszert megtalálni könnyű, ha az állam aggodalmaktól ment és lakosai, polgárainak kedélyei megállapodott nyugalomra jutottak.

Nézzünk szét, — de nem az államrendszereket tanulmányozni — kilépve a magyar népesalád szép hazájából az emberiség megmérhetlen nagy hazájában, s tegyük vizsgálódásunk tárgyává az emberiség többi jeles és hatalmas népesaládjait.

Nem kétlem, hogy körültekintéskor legelőször is önkénytelenül akadnak meg gondolatunk lelki szemei a hatalmas Angolországban.

Lássuk röviden miként keletkezett és hogyan szilárdult meg?

Az angolok ősei Julius Caesar idejében a széles Elba folyó déli folyásánál maroknyi tömegben laktak; a rómaiak

hódításainak tehát nem voltak kitéve. Ok a német, akkor ugynevezett germán törzsből származnak; csakhogy ők már akkor, a nagy népvándorlás idején is hatalmas tömörülést a nyelvben találván, nyelveket még a rokon németekétől is elkülönítették. Tehát az Elba mellett, körülbelül azon a tájon laktak, hol most Hamburg nevű német város áll, ahoian a széles folyamon a vagyis inkább tengeröbölön át az új világrészbe, Amerikába lehet hajózni.

A mostani Angolországban vegyes nemzetiség lakott; mikor a rómaiak Kr. sz. után 43-ik évben Claudius római császár uralkodása alatt, — kit saját neje Agrippina mérgezett meg 54-ben, — a mostani Angolhonban hódításaikat megkezdették, akkor még az angoloknak eszök ágában sem volt azon földre költözni, melyet köröskörül tenger környez.

A legnagyobb részben a kelta törzsből származott britt nevű nép lakott itt; az északi részen már akkor a skótok s a szomszéd szigeten a szinte kelta törzsű írek is itt laktak.

E két utóbbi kivételével Angolország meghódítását, mely akkor a britt népről Britanniának neveztetett, a rómaiak a Flavius családból való császárok alatt Agrikola vezérlete mellett fejezték be, Kr. sz. u. a 90-es évben, melytől kezdve itt is a római nyelv, és szokás fogadtatott el, mint a többi meghódított római tartományokban.

De a vérengző hódítások által képződött nagy római birodalom már Kr. sz. u. 395. évben Theodosius császára halála után már bomlani kezdett. Ugyanis: két fia maradt, Árkádus és Honorius, kik a nagy birodalmat egymás között felosztották olyformán, hogy az a rész, mely kelet felé fekszik, legyen Árkádusé, a nyugot felé fekvő rész pedig legyen Honoriusé. E felosztás után elneveztetett kelet-római és nyugot-római birodalomnak.

Ánde e roppant birodalom, mely a jelen európai népek keblében a műveltség, tudomány és művészet első csiráit vetette el, nem állhatott fel sokáig; mert míg kelet felől a népvándorlásban a leghatalmasabb és rettenthetlen nemzet, a hunok, bár Attilához illő mérséklettel háborgatták a birodalmat, addig a nyugotiban az egyes meghódított tartományok mondották fel az engedelmességet és ezt legelőször a nyugati gótok Alarik királyuk alatt kísérelték meg.

Ezen Alarikkal folytatott harcok folyamában 409-ben hívatta vissza Honorius Britanniából vagyis a mostani Angolországból a római sereget és a 90—409-ig tehát 319 év alatt

képzeltetni mennyire ellatinosodott bemszülött britteket függetlenné nyilvánította. Ekkor az északi részen lakó skótok s a szomszédos piktek és kaledoniaiak rontottak a bemszülött brittekre, s ezek nem bírván amazokat visszanyomni, a sok zaklatás után az ottani partvidékeken letelepedő szász, angol és jüt kalózokat hítták segítségül, kik már kissé előbb be-betektették a szigetre, de akkor az itt lévő római sereg az orrukra koppintott. Kapva kaptak tehát most ezen ügyes szász-angol tengeri kalózok az alkalmon és Hengis és Horsa vezénylete alatt berontottak a szigetre és onnan a pikteket csakugyan ki is szorították.

De midőn az Elba és Weser közötti földekből utánuk költözött angolok és szászokkal szaporodva megerősödtek, akkor a segítő jó barátokból egyszerre ellenségek lettek és fegyverekkel a bemszülött brittek ellen fordultak. Hosszú véres háborúk után foglalták el a tartományt, melyből 7 apró királyságot alakítottak, neveik ezek voltak: Kent, Essex, Wessex, Sussex, Ostangeln, Merczien és Northumberland.

A bemszülött britteknek vagy ki kellett vándorolni, vagy a harezban elveszni. A háromszázados római polgárisádnak még a nyoma is eltűnt. Tudva levő, hogy ekkor az angolok még pogányok voltak, művelt nemzetekkel még csak nem is érintkeztek s így a római uralom minden maradványait megszenmisítették, még a meghódolt bemszülött britteket is mind leöldösték, a virágzó szép városokat a most is ismeretes angol hidegvérűséggel rombolták össze és a már fejlődő keresztény országból 150 évig bálványimádó Angolország lett.

Ily körülmények között és ily módon vetették meg tehát az akkori, bár rokon törzsű, de mégis vegyes nyelvű népek a mostani híres, gazdag és hatalmas Angolország alapját 449-től 827-ig.

Ha már ilyen korán készen voltak az alapítással, mégis mi az oka, hogy csak a sokkal későbbi korban szaporíthatták birtokaikat és terjeszthették messzebb hatalmukat? noha 449-től 837-ig küllellenség nem is igen háborgatta őket? Ennek legtermészetesebb oka az egymástól különböző sokféle nyelv volt; nem érthetvén jól meg egymást, a gondolatok, eszmék nem cserélthettek ki tisztán, hanem csak tévesen; titkon mintegy érezték már akkor, hogy egy nyelvet kell elfogadniok.

A helyett, hogy ezt ekkor tették és egyesültek volna, a fent említett kis királyságok, hol egymás között, hol a határokon maradt brittek, skótok és piktekkel 400 éven át viszálykodtak; míg nem 827-ben Egbert Wessexi király alatt a hét kis királyság egyesült; elfogadták lassan nyelvét az angoloknak, kik a többi nemzetiségeket nem is számban, hanem csak azáltal múlták felül, hogy eszélyesebbek, harcziassabbak és bátrabbak voltak.

Tehát az angolok nyelvét fogadták el, hogy újonnan megalkotott hazájuk szilárdabb és tömörültebbé váljék, pedig ők elszigetelt, minden oldalról tenger által környezett földön biztosoknak érezhették magukat, mint kiket külellenség nem is igen háborgathat. Keresztényekké 597. évben I. Gergely római pápa alatt lettek, Augustinus a pápa követe és 40 hit-térítő által.

Később, midőn a többi rokon germán népek feléjük terjedtek és ezek áradatától valóban tarthattak, nyelvöket átalakították a kiejtésben amnyira, hogy mai nap már a rokon német nyelvtől teljesen — főkép kiejtése által — különböző, önálló nyelvet képez az angol nyelv, mely valóban sziklafalat vetett a többi országok ellen, és a behozott jó államrendszer s törvényeken kívül, főkép — és ezt kitagadhatná? — ennek köszönhetette Angolország, hogy később az amyi századig tartott francziával folytatott külháborúk, továbbá az úgynevezett veres és fehér rózsa belháborúk — Lankaster és Vork — de még a vallási viszály abban az időben oly vakmerő tette, hogy a pápával szakított, — mondom ennyi balesemény sem törte meg az egy nyelvben tömörült nemzetet.

S ha még ehhez hozzá vesszük, hogy sokszor oly királya is volt, aki angolul nem tudott.

Legújabbban nyelve még inkább kifejlett s nyelve által amnyira hódított, hogy mai nap a nyugoti világrészszel a fél világot összetömörítvén hatósága alá, már majdnem orrunk elől szedegeti el a legtermékenyebb tartományokat. Az angol, ha valaki nem beszéli nyelvét, nem tűri meg körében, de ha már jól beszéli, tárt karokkal fogadja.

Ime, tehát ki ne látná itt át az egy nyelv fontosságát valamely államban, esakhogy a nyelv megválasztásában kell óvatosan és czélszerűen eljárni, a viszonyokat, körülményeket, környezet és fekvést tekintetbe venni.

Hogy az angol faj mennyire érdemelte ki, hogy a többi

nemzetiségek elfogadták nyelvét: alább fogom jellemzése által kitűntetni.

Most lássuk a tulajdonainál fogva Európa első nemzetét, mely mint az örökös dagály és apály le- és feltünik, de szakadatlan vezérszerepet visz, legalább a többi európai nemzetek figyelmét mindig magához ragadja: a francziát.

A francziák, nagy elődeink, a humok nyomása által a római birodalomba bevándorolt különféle nemzetek, különösen az akkori germán népek és a római lakosok összevegyüléséből származtak. Ugyanis ezen bevándorolt népek elfogadták a római népek törvényeit és nyelvét, mely nyelv azonban már akkor különbözött a Cicero, Horatius és Ovidius remek római nyelvtől, és mely ezen népek nyelvével összevegyülve még inkább elromlott; mely anélkül is a különböző római tartományokban különféleképen beszéltetett.

Ekkor ugyan fenállott az írók nyelve is, de ezen íróknak eszökbé sem jutott, hogy a romlott népnyelven írjanak és megkülönböztetésül ezt román nyelvnek nevezték el.

Ebből különböző nyelvjárásaikkal idővel 4 főnyelv származott, úgymint: az olasz, spanyol, Gallia déli részében a provençal, Gallia északi részében pedig a francia nyelv.

Ezek tehát mindnyájan a latinnyelvből származtak, de az idő haladtával mindig jobban elkülönítették magukat egymástól.

Különösen a francziának volt szüksége, hogy a rokonnyelvű szomszédaitól magát elkülönítse, hogy így tömörültebben és szilárdabban ellenállhasson a két tűznek, mely közé idővel szorítottatott. Tudjuk, hogy francia is római betűkkel ír most is, de hasonlóan az a' golhoz, több betűt és szót nem úgy ejt ki, mint ahogy írva van. Lehoztuk, hogy a vegyülékes román nyelvből származott nyelve, lássuk most igen röviden, hogyan alakult és terjedett ki a mostani Franciaország?

A francziák már nagyobb területen tisztábban, jobban és szebbmódon kezdettek alakulni, mint az angolok, vagy a többi akkori új nemzetek. Ők, mint említettem Gallia északi részén a mai világhírű Páris vidékén telepedtek le s Odó családja alatt herezgséget képezett, még pedig egyik leghatalmasabbat a Loir folyamtól északra.

A mai Franciaország több grófság és herezgségből állott, melyek maguk között, hol egyiket, hol másikat választották királyuknak; míg végre V-ik Lajos király halála után.

körülbelül 988-ban a francia herceget Capet Húgót választották meg királynak. Ez volt a francia királyság kezdete — egyidejű a magyar királyság alakulásával — (most köztársaság) és Páris lett a fővárosa, homman a franczianyelv Gallia mindig-mindig nagyobb részére elterjedt és ezt alább elősorolandó szép tulajdonságainál fogva meg is érdemelte.

Nyelvben szilárdult meg tehát Franciaország olyannyira, hogy hatalmas szomszédjával az angollal folytatott harcok, belforrongások stb. nem voltak képesek őt többé megtörni. Kedvezőtlenebb fekvése miatt oly messze nem terjedett ki, mint Angolország, de hátra nem maradt és legujabban is tanusított kitünő szép nemes vonásainál fogva a jövő neki biztosítva van.

E két példából látjuk, hogy szilárd tömörülésnek s állandó szilárd hatalom megalapításának nélkülözhetlenül szükséges első feltétele oly nyelv, mely az ország fekvésére nézve legalkalmasabb és melyet az országhoz leghűbb, legkitartóbb s nemesen kiváló nép képvisel. Hogy az összehasonlítást megtehesstük, még röviden jellemezzük a fent leírt két nagy nemzetet.

Az angol jellemzése.

Az angol nép — mondja Szemere Bertalan, a nagy utazónk és államférfi — egy elegia, azaz oly nép, mely a külvilágtól hidegen megválva, magába vonul és belső házi körében lévő életet alkot; hatalmas és dús akar lenni és a szabadságot is azért szereti, mert boldogul akar élni. Az angolban legtöbb eszmélet van, azért nála a forrongás gyakori, de a zendület, a lázadás ritka. Jelszava: szabadság, de csak a maga számára; az angol ugyan másnak is ajánlja a törekvést, de hidegen, és már az is önzésre mutat, hogy magát, azaz nikor azt írja: én, ezt mindig nagy betűvel írja. A világ úgy képzei, hogy minden angol egy hideg érez automat. mely mozog élet nélkül és cselekszik érzés nélkül; az angol arcán, mint márványfőn a nyugalom ül. Szelleme: komoly, nyers, szilárd, roppant. Anglia amysira vágy a kiterjedésre, hogy egyszer csak szörnyű nagysága s terhe alatt omland össze.

Tehát azon erkölcsi nemes vonásokról, melyek oly nemzetet, mely népek vezetésére hivatva van, bátran megilletnek, hallgat e leírás, minő tulajdonságok pl. a vendégszeretet, a részvét stb. ezek úgy látszik az angolnál hiányzanak, vagy legalább nem tűnik ki azon tulajdonságok által.

A francia jellemzése.

A francia játszi ebnével van ellátva, más nemzetek jó törekvését szívből előmozdítja, magáért az ügyért és kis hiúságból is, mert érzi, hogy követetik; tehát kis mértékben hiú, fellobbanó; híres és első akar lenni, más nemzetekre nagy tettekkel hatni; addig nem is tesz, míg a hatás sikere biztosítva nincs; tündökölni vágy, de nyájas; míg az angol a föld alatt is épít, a francia magasra, még a tetőben is szobát készít; a népelet rohanva kimagasodik s fenn kitűzi a dicsőséget, hogy ragyogjon. Jelszava: dicsőség. Jóban és roszban erős, kitartó, immen az örökös apálya és dagálya. A francia szívből részvétellel van más nemzetek balsorsa iránt.

Szép tulajdonságok vannak tehát a francziában, s ha még hozzá teszem, hogy figyelme a legparányibb részletekre is kiterjed, s becsületos, úgy a hatalomra ő méltó, csakhogy láthatjuk, miszerint sok kívánni valót hagynak hátra a francziák is. Így állíthatjuk minden tévedés nélkül, hogy nincs nemzet liiba nélkül.

Ez meglevén, hasonlítsuk össze e két nagy nemzetet s eddig lefolyt eseményeit nemzetünkkel és eseményeivel, eselekedeteivel.

A magyar nép — mondja egy angol történetíró — 880. év körül nyomult be Közép-Európába, és annyit pusztított szára on, mint a normaunok tengeren. Beköltő esükkor még pogányok voltak, de a 10-ik század végső éveiben felvették a kereszténységet és rendezett, hatalmas királyságot alkottak. Birodalmuk mai napig fenáll, mint magyar királyság.

Folytassuk mi tovább:

A nagy népvándorlás végén, a 9-ik században Magyarországra jött nemzetünk, hogy mint őseink, a humok és avarok örökségét átvegye.

A történetet e homnak minden gyermeke igen jól ismervén, csak az jegyzem meg, hogy már akkor sem volt vad és műveletlen nép, tis telték ugyan a tüzet, vizet, levegőt. de egy Istent imádtak, a kereszténység iránt türelmesek voltak s korán fel is vették.

Egyszerű, de erőteljes erkölseik voltak. A meghódolt népekkel jól bántak, nem is éreztették velök hatalmukat, és nyelvök gyakorlatában is meghagyták. Ezért azok szellemben csakhamar hozzájuk simultak.

A magyarok ezen túlságos engedékenysége okozhatta később, hogy a más nyelvű nemzetiségek — a józanabb részt kivéve — a szomszéd birodalmak népei által könnyen elámíthatók lettek.

A magyar ezen méltányos nemes magatartását a többi nemzetiségek iránt a legújabb időkig megtartá, daczára annak, hogy a megszámlálhatlan harezok által megfogyva is — a többi összes más nyelvű nemzetiséget, nemcsak jeles tulajdonságainál fogva, hanem számra nézve is, — még pedig osztrák adatok szerint — jóval felülmúlja. A tudományt, művészetet kizárólag, és a földművelést, ipart, kereskedelmet is képviselik. A szabadság és alkotmányosság létrehozói s páratlan hű őrei lévén, ezért a velök lakó más nemzetiségek nemcsak önkényt simulnak hozzájuk s érületre velök tartanak, hanem az állam érdekét szép n felfogó legnagyobb rész, idegen nyelvektől egészen tiszta, önálló, erőteljes nyelvét is elsajátítja.

Emnek valóban itt volna az ideje — hogy itt van az ideje, azt a legnagyobb államférfiaink példái bizonyítják, kik külföldön tapasztalatokat szerezve, jöttek a haza keblére, férfikorukban tanulván meg annak nyelvét; ilyen báró Eötvös József és Battyáni Lajos — midőn a szomszéd leselkedő birodalmak úgyszólván nyelvük által terjeszkednek és felénk áradatként ömölnek, mint pl. Porosz-Németország.

És a méltányos magyar nemzet jelen kormánya még most is csak olyan törvényt alkotott, hogy a még más nyelvű iskolákban hetenkiint néhány órában a magyar nyelv is taníttassék.

Látni való, hogy ez a jelen korban a méltányosságnak „továbbja.”

Látván ezt a nemzetiségek, nem egyszer fordultak magyar hatósághoz azon kéréssel, hogy közügyeiket magyar nyelven kívánják vitetni. Így pl. a román nyelvűek Máramarosban, stb.

Nyelvünk tehát idegenségtől tiszta és tömörült, szilárd egységet képez, úgy hogy a csalóközi magyar minden akadály nélkül megérti a tőle 100 mértföldre lakó székelyt, a helyesírás is mindenütt ugyanaz.

Most nézzük jellemét:

Köváry László szerint: a magyar bátor, nemzetére büszke, perlekedő, pártos, mi miatt amyi baj érte; továbbá szabadság- és vendégszerető s részvétteljes.

Az erdélyi magyar ugyanazon sajátsággal bír, csak hogy annál ezen tulajdonságok kirívóbbak. Ugyanis az erdélyi magyar vakmerő, becsvágyó, vendégét jóságával megbetegíti stb. Az angol utazó Paget az erdélyi magyarokat büszkeségük, vitézségük, szorgalmuk és vállalkozó szellemükre nézve az angol-skótokhoz hasonlítja.

Alakjaik: szálas, majd közép testalkat, az erdélyiek magasabbak, barna-piros kerek képpel.

A népviselet izlés és erkölcsnek egyiránt megfelelő, a vitéz karesú derékot kitüntető, s alul testtől elálló bő ruha. A nők, különösen a székelyek nagyon szépek, izmos testi erővel; s a történetben nem egyszer, így 1848-ban is fegyvert fogtak.

Most nézzük a hazánkban élő többi más nyelvűeket, ezek a román, tót, német, horvát, szerb, orosz, vagyis ruthen.

A román vagy oláh nyelv képviselői a Trajánus által Erdélyben letelepített rómaiak ivadécai, keverve magyarokkal, kik közül azelőtt sok eloláhosodott és szlávokkal.

Jelenleg a magyar birodalom keleti és keletdéli vidékeit lakják. Nyelvük a latin nyelvből s ármazott s ahhoz ma is legközelebb áll, betűit azonban Cyrilli betűkkel cserélte fel, vallásában s az isteni tiszteletben az orosz nyelvet használja s így az orosz birodalom egyháza által reá nagy befolyást gyakorol; továbbá hazánktól délkeletre önálló román állam terül el, melyre szinte orosz s egyéb idegen állam nyomást gyakorol.

Nyelvükben különben sok lágyság van, népdalaik jó hangzásúak és búsak.

A román nép jelleme: bizalmatlanság, békében komoly, szótalán, ha felindul kegyetlen.

A tót.

A tót a magyar birodalom északi és északkeleti vidékeit lakja s itt-ott elszórva találatnak, s közöttük keverve lengyelek is laknak pl. a Szepesben és Árvában.

Ami jellemét illeti: szelid, jámbor, nagy vétket ritkán követ el, dolgoz, de a pálinkát mód nélkül issza; a magyarhoz nagy rokonszenvvel ragaszkodik s törekszik nyelvét elsjátítani. A tót nyelv nagyon sok nyelvjárásra szakad el úgy, hogy a nyitrai, hornyák, szoták, krehács stb. nem igen érti meg egymást.

A német.

II-ik Geyza királyunk kezdette, elég tapintatlanul behíni a németet a Szepességbe és Erdélybe, de utánuk mindegyre szivárogtak be a többiek úgy, hogy a török kiűzés alatt és után az osztrák kormány befolyása alatt egész csoportosan jöttek, és a legtermékenyebb mezőkre telepítették.

Ezek legmakacsabban ragaszkodtak eddig nyelvükhöz, pedig jól tudhatják, hogy ahonnan ők jöttek, ott még többen is vannak.

Mindazonáltal ezek is sok vidéken elfogadták a magyar nyelvet, mint pl. Somogy-, Heves-, Veszprém-, Szabolcs- stb. megyékben.

A többiek is nagy hanggal hirdetik, hogy hű fiai az államnak, szívvel, lélekkel magyarok; de erről iga án majd csak akkor győződünk meg, ha a szomszéd nagy porosz-német birodalomnak a nyelvét nem beszélik.

Különben is beszédnyelvük egymástól szerfelett különbözik úgy, hogy ugyanazon vidéken lakók sem, pl. a szászok nem értik meg egymást, úgyszinte a krikehájok, habánok, heidebauerek, hienczek, a szepesiek, svábok, stb. nem értik meg egymást. Tehát egyéb szt. érdekeken kívül, ezen körülmény maga megérdemli, hogy a tiszta hazai nyelvet fogadja el, melyen, ha ezer mértföldre lakik is egymástól, biztosan közlekedhetik és beszélhet egymással.

A német nyelv a birodalomra nézve nagyon veszedelmes. — itt hivatkozom legtekintélyesebb lapjainkban többször elmondottakra, különösen pedig a „Pesti Napló“-nak 1880. július hó 9-iki számának kitünő, honfiúi vezércikkére — mert a külföldi szomszéd németek, míg itt német nyelvet éreznek, ide sóvárognak; s addig reményük lévén, a földet is könnyebben birtokába kerítheti egyik vagy másik idegen.

Tudjuk, hogy hangyaként ömlenek be újak, kik a régiket árnítással folyton nyugtalanítják. És e részben bizony lehet állítani, hogy Ausztria sem hágy az utódokra egy állandó szilárd államot addig, míg a német nyelvhez ragaszkodik; mert amit egyszer a porosz-német rajként megszállott, azt lakóival együtt felemészti, példa rá a legújabb időből Bajorország, Elzász, Lotringen stb.

A porosz-német az eszközöket nem választja meg, ő mindent felemészti s tipor, csakhogy kényelemben, palotában lakhassék. Nyelvét otthonosan beszéli mindenütt.

Idegen államokban is felküzd magát mint honpolgár, példány okáért Bécs, még el sines foglalva, s már hemzseg a porosz-némettől és az osztrák-németet onnan lassan kiszorítja, s mint osztrák polgár, idegen érdeknek készíti elő a jövőt.

Még személyekben is lehetne felhozni példákat, még pedig a hadseregből, kik a berlini udvarral közeli ismeretségben állanak, pl. az 1878. évben Triestben állomásozó egy ezrednél Gundel őrnagy, most ezredes, ki neje testvérének nyilatkozata szerint a berlini udvarral közeli ismeretségben áll.

És így tovább; de hagyjuk ezt és inkább kérdezzük, hogy mikor lesz itt az idő, hogy az osztrákok is élesebben tekintsenek körül?

A magyar-állam birja a két szövetséges oszt.-magy. birodalom erejét s mégis a szövetséges társ vagy vak tudatlansággal vagy Berlinhez szító politikával ellátva, ily előre haladott időben sem segíti elő állameszménket.

A német mindent felhasznál, hogy saját maga mellett tűntessen pl. hazánkban, hogy többet ne említsek, más eszköz hiányában német hivatalos nyelvű hadseregünkkel tűntet; nemzeti hivatalos nyelvű katonáink alig tudnánk, hogy vannak-e a fővárosban, ha néha-néha nem látnók őket szállinkózni, de a német szellemű közös ezredek nincs nap, hogy trombitás, dobos, ezintányéros zenebandáikkal diadalmeneteket ne tartanának.

És egy törvényünk legnagyobb részt ezen ezredek tisztjeit alkalmazza a közlekedés — posta — vezetésére. Ezek után is akad valaki, ki ne látná a német nyelv veszedelmét?

A horvát.

A horvátok Horvát-Szlávország és Dalmátiában laknak. hova a mostani porosz-német által kiszorítva, a mostani északi német tartományokból húzódtak ide le és letelepülve, országuk, földjüknek az Árpád királyok által hazánkhoz kapcsoltatása óta a magyarok által még nyelvében sem háborítottatott.

Ezernyolczszáznegyvennyolczban mégis háládatlanul, de osztrák-német ámitással és régebbi orosz vad ígéretek által mintegy viszketegből kelt föl ellenünk.

Nyelve a szláv fajéhoz tartozik s azért a szomszéd szláv tartományok által könnyen felhasználhatók, de valószínű, hogy már eléggé okultak. Termetük szálas, izmos, különösen a likkai tűnik ki közöttük.

A szerb.

A szerbek a Títel vidékén, Horvát-szlavonországban s itt-ott beékelve laknak s jobbára az I-ső Lipót alatt Csernovits Arszen pátriarcha és Brankovich Györggyel bejött szerbeknek ivadécai. Mivel a felölök eső határunkon egy külön önálló Szerbia van, néhányan közülök merik hinni, hogy azok Bács-Bodrogh felé terjeszkedhetnek s fönttarthatják magukat, holott Ausztria és Magyarország, e két most szövetséges birodalom is csak egyetértéssel veheti elejét az orosz és német áradatnak. A szerb különben egyike a legderékabb fajoknak, erős testalkat, barna haj, kerekded arcz és jószívűség, vendégszeretés, vitézség, béketűrés, jó kedély jellemzik; de könnyelmű és nem dolgos.

A ruthen vagy orosz.

A ruthenek vagyis oroszok azon kis oroszoknak ivadécai, kiket a Litvániából száműzött és Nagy Lajos királyunk által hazánkba befogadott Keriatovich Tódor orosz herczeg telepített meg az ország északkeleti határszélén, főleg Máramaros, Beregh, Ung, Szepes stb. megyékben. Iskoláik azelőtt elhanyagolva lévén, tudatlanok és babonások; ezen ruthenek jó dolgosok, de nem szorgalmasak, zömök, csontos természetűek, jó szívű engedelmes emberek; de nyelvüknél fogva nem lehetetlen, hogy az orosz ellenünk eszközül föl ne használhassa.

A napnál is világosabban láthatjuk ezen kis értekezésből, hogy kedves hazánkban mely nyelvek azok, melyek nem a mi, hanem a szomszéd leselkedve sóvárgó német és orosz birodalmak erejét képezik, mely nyelvek tehát itt veszedelmesek és nyugtalanítók, melyek akadályozzák, hogy örök béke élvezetében megszilárdulhassunk és gyarapodhassunk, mely miatt még most is annyi adót kell fizetnünk, annyi katonaságot, nem tisztán nemzeti elemekből, készen tartanunk.

A tér mindig csak ugyanaz marad, s rajta mi szaporodunk, s ebből fejlődik ki az egymás ellen való ármánykodás, egyik a másiknak halálát várja, csak azért, hogy helyére léphessen.

Jól érzi azt minden más nyelvű, hogy, ha bármelyik szomszéd birodalomtól e föld elfoglaltatnék, előbb-utóbb innen

utódaiknak pusztulni kellene, mert mindkettőnek túlbőven van népe, melylyel e földet betelepíttetné.

Tudjuk azt, hogy a nemzetiségek legnagyobb része eddig nem is ellenszenvből nem beszélte nyelvünket, hanem mert annak elsajátítására alkalma sem volt. Ezt bizonyítja a jelenkor.

Nem is kell tehát következtetnem, hogy mennyire itt az idő, hogy a még más nyelvűek, legalább a magyar birodalomban egytől egyig belássák, hogy az általam felhozott nagy Angol és Francia birodalmak példájára, kedves hazánknak állandó, messze utókorra szóló, nyugodt megszilárdítására csak egy alkalmas nyelvnek az elfogadása elkerülhetlenül szükséges.

Ne várják tehát még mindig méltányos kormányunk ide vágó intézkedését, hanem az alkalom kínálkoztával tegyenek józan belátásuk által maguktól, mit csakugyan nehézség nélkül tehetnek is.

Hogy melyik nyelv az, melyet utódaink boldogságáért el kell fogadnunk, hiszen azt nem is kell mondanom, hogy azon nyelv, mely a veszélyes szomszéd birodalmak nyelvétől oly ragyogón tiszta és önálló független, mely nyelvben tehát a nagy földgolyó ezen a pontján szikla szilárdul tömörülhetünk: a magyar nyelv.

Csak azt az egyet hozom fel, hogy mily nyugodtan néznénk a jövőbe, ha a bennünket környező Orosz-, Porosz-, német-, Helvézia, Olaszország stb. birodalmak elé önálló nyelvünk vetne valóban szikla falat.

S meg vagyok róla győződve, hogy senki előtt sem bizonytalan az, hogy valamint a családfő biztosságban óhajtja hátrahagyni gyermekeit: úgy egy birodalom összes polgárai is csak olyan jövőt kívánnak utódaiknak, melyről a késő századok zivatarai mint szikláról pattannak vissza.

Míg ily eszme nem lelkesíti a mi kedves birodalmunkban élő összes nemzettestet, addig csak homályban tapogatódzik, az ily eszme után való lelkesedés pedig leküzdi a nyelv elsajátítással járó nehézségeket, leküzdi az elébe gördült akadályokat.

Azonban itt látom legalkalmasabbnak lelkiismeretes meggyőződésemben megjegyezni, hogy, ámbár én szemem gyengesége miatt sem ujságot, sem idevágó egyéb iratokat egyáltalán véve nem olvasok, mégis az én különböző helyeken szerzett tapasztalataimból — melyeket ha időm volna leírni.

hát egy könyv telnék ki belőlük — kiindulva és ehez a minden oldalról lépten-nyomon áradatként hömpölygő panaszokat hozzávéve, határozottan írhatom ide: hogy azon alakulandó összes nagy nemzettestbe a a legjobb akaratom mellett semmi szín és esetben sem számíthatom bele, mert akkor azon összes nemzettest nem nagyon hosszú idő alatt teljesen fölemésztetnék.

Én nem dicsőség okozta, hanem kötelességem teljesítéséből származott boldogságot érzek, hogy ezen iratot közzétehettem. Hátralévő életemben ezen a téren lelkenek nincs más kívánsága, akarata.

Végül figyelmünknek apróságokra is ki kell terjedni. Az idegen nyelvek tanára azt mondja, hogy hasznos tanulni több nyelvet, mert a hány nyelv, amyi ember. Minő elfogulatlan ítélet, minő részrehajló ítélet, melylyel saját hasznát, saját érdekét akarja előmozdítani! Hiszen egy nyelvű államok, országok tovább terjeszkedve gyarapodtak; míg mi megmaradtunk a régi kis területen, mert a sok nyelv nem érthetvén meg egymást, vizályt szűlt; s úgy mindig kisebb határ közé szorítottunk. — Csak is a tudósnak, vagy is azon embernek, aki politikai vagy másnemű tudósnak akarja magát képezni, engedhető meg a több nyelv. Még tudós is hány van, aki vén korában vakarja a fejét, jajgatva, hogy mennyi képzet, eszme marad előtte ismeretlen, mert egy-egy gondolatot, képzetet, eszmét több nyelven akart kifejezni szavakkal és egyszerre csak azon vette észre magát, hogy a sír szélén áll, az időből kifogyott? Amyi képzet, gondolat és eszme van a világon, hogy egy egész ember élet sem elegendő azoknak egy nyelven való elsajátítására.

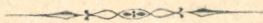
Aki a világon létező összes tárgyról tiszta fogalmat szerzett: mondható legtökéletesebbnek, legműveltebbnek. Innen magyarázható tehát meg, hogy az egy nyelvű nemzetek előbbre vannak a műveltségben, s így a hatalomban, s a politikai érettségben is jobban ki vannak fejlődve, mint a több nyelvűek. Ebből világosan lehet tudni, hogy különösen a hazának népeire, közpolgáraitra nézve épen nem áll azon állítás, hogy a hány nyelv, amyi ember; de igen is áll az: hogy a hány nyelv, amyi részre van szaggatva, tehát amyi v e s z e d e l e m, főkép hazánkban.

Ezelőtt, A haza mindenek előtt fáklyaként lobogjon szemeink az egy az, a melyről sohasem szabad megfeledez-

nünk, mert aki a hazáról feledkezik meg, az önönmagáról és utódai, gyermekeiről feledkezik meg.

Ezen eszme lelkesítsen tehát bennünket, ez adjon erőt s kitartást még eddig más nyelvű honpolgártársainknak is és akkor az akadályok, nehézségek megsemmisülnek. Ragaszkodjunk hűen e birodalom ledönthetetlen sziklabástyájához: nyelvünkhöz. „E jel alatt győzni fogsz.“

És most értekezésemet egy hidegvérű angol történetíró azon fontos szavaival fejezem be, melylyel azt mondja: Az ausztriai császár és magyar király népei valóban a legkülönbözőbb nemzetek, egyesülve természetes kapocs nélkül és úgy látszik, hogy ott az egész délkeleti Európában Magyarország van hivatva, hogy a keresztény népek vezérszerepét vigye.

PETŐFI SÁNDOR

SZÜLETÉSE, ÉLETE ÉS HALÁLA.

3 ÉNEKBEN.

IRTA:

KISIMRÉDI PÁL.

1881.

E L Ő S Z Ó.

Mielőtt e kis munkát közrebocsátanám, meg kell jegyezni, hogy oly férfinak, ki e munka hőjét képezi, megéneklése nem az én kezeim közé való; különösen azért, mert az időből nagyon szűken jutott nekem, melyet e célra fordíthattam; s a hozzá való tehetséget sem érzem magamban.

Petőfi nek halála hatalmas tárgy egy hősköltemény megírására. Az új s a jelen korból irodalmunkban e fajta munkák (t. i. melyeknek tárgya a jelenből volna merítve) teljesen hiányzanak.

Annak oka világosan tűnik szemünkbe, ha elgondoljuk, hogy a 4-ik század közelget, mióta az önálló nemzeti hadsereg létének boldogsága előlünk el vagyon zárva.

Az Istennek rendkívüli nagy gondviselése az, hogy minden nemzeti ügy iránti lelkesedés, a honszeretet mécsé egészen ki nem aludt kebleinkből.

Idegen befolyás alatt nem nőhet egy országban sem, egy a világ bámulatát felkeltő hadviselt alak, mely alkalmat nyujtana legalább évtizedenként egy-egy szükségét rég érzett hősköltemény megírására.

Ezt nagyon némileg pótolva állítom én a közönség elé a megtestesült hazafiságot: Petőfit, ki annyi nyomor, annyi szenvedés áramlata között is nemzeti eszménk egyedüli megállhatásáról oly erősen meggyőződött s azon eszmének élete véglegelhetéig oly rendíthetlen híve volt.

Devecser, 1881. márczius hó 30-án.

A s z e r z ő.

Petőfi Sándor.

I. Ének.

(Születése.)

Mennyei trónon ülő Hadurunk terjeszd ki hatalmad
Ritka dicsőséggel koszoruzott tetre: magasztos
S szerte világra ható hatalom tartó kezeiddel
Illetet öntve fiadba, fejét halmozza varázsszal,
Hogy csoda gondolatit csoda dolgokról kifejezni
Tudja, miként a csodás tett nem kételkedve kívánja;
Hűn, igazán, ragyogón, hogy rajta veszett szemekkel
Bámulván a halandók, őket nagyra emelje.
Égben örömről örömré kelő szellem sereg óh mind,
Érdeme kiknek e földön lett s itt nőtt ki babérja,
Szálljatok alföldünk mezejére, hol éneketekkel
Adjatok a nagy esetnek jelt, körötökbe gyülemdjén
Minden, ami sziveinket elárasztandja gyönyörrel,
S fényetek öntse el a látványt sok ezernyi sugárral,
Melyből a lelkem képzeti forrását kimerítse.
Ott, hol a nagy Duna és fejedelni magyar Tisza dőlnek
Mindkettő kanyarogva, bolyongva ereszti folyását,
Messze nyúló karaikkal ölelnek, tartanak össze
Termékeny talajon terülő tenger sima földet,
Mely Kis-Körös városkát befogadja szívére,
Hol vidor éltet adó levegő foly, méla kolombból
Nyájt vezető gyapjas kos tompán hangokat ejtet,
Tarka virággal fűszerezett legelőn feketékkal
Sárga fakó és szürke, deres paripák legelésznek,
S nemzeti dolmánynyal lobogó inggel kintű faj
Adja jelét déleczeg létének, lóra teremve
Ussza körül vágatva, repülve, lobogva a ménest,
Bár szilaj és vagdalva vadult természeté annak
Nem szünik. Ámde körül szavait meghallja urának,
S mint pajkos gyerek, aki mamája körül zsidog, ugrál,

Mig szeretett anyjának örömmel vette szavára
Csendesül, és bájló szemeit szép anyja fogadja:
Úgy teve minden mén, deli termetük áll a serénnyel,
Homlokkal fordulva urukhoz, a nyalka csikóshoz,
Akinek e látvány orcáját vérbe lefesti.
Majd a szelid jámbor türelem példája tűnik föl:
Látsz ballagni fehér szőrü hat számra kiterjedt
És sok száz kiló súlyt húzó faruhás fogatot, mely,
Bösz bika fajtából eredett, vad vére eresztett
S most terhét nem gyenge szekéren huzza hazának.
Száz daru a nyáron lassitván szárnyait itten
Hős elszántsággal leercszi a tarka mezőre;
Szerte özön vad lúd hosszú sorban vonul erre;
És nagy lépteivel gázol zsákmánya után az
Otthonos érzelmű békák félelme: a gólya.
Jókedvűn uszkál bukdacsol a szárcsahad a nagy
Elterülő réten, ha reá nem durran a fegyver.
Álmát a jó természet most mélyen aluszsza,
Hóköpenyét öltötte magára a föld, kipihenvén
Fáradt tagjait, álma oly édes, mint amilyen sok
Hálainát zengő embertől vette gyümölcse,
Melyet akolba szorult nyáj, ménesfalka urával
Nádfedelű hajlékában most édesen élvez.
Nagy melegét vesztett sugarával a nap mosolyogva
Játszik a hőtömegben s gyönyörű cseppgyöngyöket alkot,
S a pajkos gyerekek nyomaikkal sorba tapossák.
Hej! de im' a szylveszteri napnak éje közelget
S égi jelek! fényöltözetű követek lesuhannak
Nesztelenül szellemszárnyon, tova úzve sötétség,
S téged Kis-Körös városka, elönt a dicsőség.
Szerte világra ható szellem csoda lesz ma szülötted,
S mennyei dalnokok im' üdvözlésére sietvén,
Fényt árasztva körül, születési helyére leszállnak.
Oh, szívem, öltöztess magadat föl ritka erővel,
Hogy örömdben e nagy látványnál el ne fakadjál,
S azt bele szedni az ünnepi színű versbe ne tudjad!
Pont. Űti már a tizenkettőt, száll égbe az ének,
S most emelkedik a föld, síkján hullám veri föl nagy
Rezgéssel hajlítva magát; mert szól a syrénhang
Százezer ajkról, a föld is mozdul nagy örömeben,
Mennyei boldogságot emel puha hó keblén, dísz-

fénysugarától van hálózva az égi seregnék.
Fénysaru csillámlik, fürdvén egymás tükörében ;
Egy körláncz a ház fedelére ezernyi szemet vet:
Múzsanagyok lépkednek előre babérkoszorúval,
A kised hajlékja előtt magukat megalázzák,
Sorba belépnek, a dicskoszorút méltón helyezék el,
Hódolatul meghajlanak ágya előtt, s tünedeznek.
Így ért véget a tisztelgés, mely után jelenet lett:
Kétfelé nyílik az ég, befogadva az angyali tábort,
Mely öröme eklés közepett viszi a csodahírt föl:
Hogy földön született nekik egy nagy szellemi társuk.
Így született, szellemsugarát kilövelve falára
Ócska, szerény háznak, melynek levegője először
Adja dicső éltét annak, ki ezernyi babérral
Kedveze éltében honjának s emelte halála.
Nem kérdeled te: ki az? de tudod: lángelme Petőfi.
Érzi simulni magához a jó anya drága gyümölcsét,
S a lofolyott fájdalom legitt örömebe temetve.
A boldogsággal megtelt álomba leszenderg,
S vándor lelke im' őt tündérpalotába vezérli:
Lát közelegni felé fejedelni ruhás deli hölgyek
Társulatát, kik testhajtással rendre köszöntik.
Kört képezve előtte, középre megállta a szónak,
Aki magasztos keblében rendkívüli érzést
Hordozván, egyszerre fölindul gerjedelemre,
Melyet benne a boldog anyának képe fakasztott;
S nem kis küzdelem állt be, amíg kezdhetette beszédét,
Mely szónoklat az áradozástól menten imígy folyt:
„Áldást árasztott tereád ma a ritka szerencse,
Tőled eredt feukölt fia, hős magzatja e honnak;
Bámulatod ne növelje tehát itt megjelenésünk;
Mi kifejezni jövénk hozzád hű hódolatunkat.
Jó anya, vedd szívesen kezeinkből — amit eléd tár
Tiszta szívünk — az egekből eredt érdem koszorúját.“
„Üljetek. Álmat el ne vigyétek gyenge fiannak,
Fűszeres étellel titeket, vendégeimet jól
Tartni fogok, s hajlékom alatt legyen pihenétek.“
Így szól a szeretet hangján a megkoszorúzott,
Amire szendergő álmásból lelke fölébred.
Gyermeke látásán feledé a mennyei álmat.
Nem kíván palotát, palotánál többje e gyermek.

Bár palotát örömebben nem adott vala eddig
 Senki fiának az ég, mint adna fiának e nemzet
 Jó anyus, éltednek fonalán terjedjen az évsor!
 Gyorsabban veri taglóját István atyus ott künn
 A sok ezer vágást mutató vad szilvafatuskón;
 Annál tízszeresen gyorsabban csak szive dobban;
 Mert ily öröm még éltében nem repdese benne.
 Végtelenül sok most a vevő, új évet ülik ma;
 Engedjétek látni fiát oh asszonyok immár!!
 Ápold gondos kézzel hű pár a csecsemőkort,
 Hol a szabadság fája ered, nemzet szedi majdan
 Bimbós ágaiból fakadandó drága virágít.
 Enyhüljön levegőd természet, válj kikeletre,
 Mert szomorú képet neked itt most öltni nem illik.
 E kedvencz helyeikre a messzire szállt madaraknak
 Szárnyai is vigabban vernek vissza tavaszszal.
 Gólya madár vigadj, éneklöd cserjendezik már!
 Égi szülött, hozzád emelem szóm: áldjon az Isten,
 S oly mértékben emelje erődöt az isteni karral,
 Mint amilyen nagy tetteknek néz lángod élébe!

II. Ének.

(Élete.)

Állatok, az elefánt ép úgy, mint a kicsi féreg
 Nem gyűjtnek fénylő rezet és ragyogó aranyat sem,
 A természetnek kebelén élhne kitárva.
 Hahj, csak a kincstelen emberi kéznek tiltva szakasztui
 A természetnek szabadon termette gyümölcsét!
 Nagy jelesünk, ragyogón fölkelte szép napja hazánknak,
 Nem gyűlt kincsládába neked sem ezüst, arany össze!
 Hallgatagul, mélán jártad le a gyermeki boldog
 Kort, s ártatlan szép orczádon hajnali pir kelt.
 Elborul a szivem, láttán a durva jövőnek,
 Mely méltatlanul a nagy férfi színére legázolt.
 Élete nagy fáján kinövének a szende virágok,
 S már a tizenhat gondtalan év im róla lepergett;
 Istenek oltalmaztatok engemet — írni le kell ezt —
 Porba esett fejemet ne habozzatok itt fölemelni!!
 A Garam és Ipoly ott ülelik majd körben a földet,
 Hol Schneck nagy vájt üregével s Korpona fekszik,

Égre tekintő hegylánczok csúcsos fejeikkel
Versenyezének az ég bolthajtására kinyulni,
S hófúvatok halmára a szép nap nem szegezett még
Hó sugarat, melytől a folyók medrébe zuhanna
A nap alig mult, melyen Mária boldog anyánknak
Tiszteletére fehér gyertyákat szentel a lelkész ;
Zuzmara, ködbe borult tájék jégkérgecs utakkal
Kígyózik magasan hegy hátán, s lábainál sem
Jut az eszébe levedleni hosszú téli divatját ;
Széttépett, ártatlan vadnak csontjai itt-ott
Vérbe fagyott szinnel feketednek a hó tetején el,
Melyeket a zsákmány dúlt farkas, medve hagyott meg.
Jöjjetek angyalkák, egetekből szálljatok által,
S ártatlan kezetek korlátot vonjon az utra
Jó magasan, hogy az a gonosz orvnak gátot emeljen ;
Keskeny, hosszában terülő, nem síma, göröngyös
Felszínre ti hintsetek el szép, gyenge virágot,
Hogy haladása legyen zöld pázsiton ; arra megennyhül
Bánata s e tény nyújtja tinéktek drága jutalmát.
Selmecz városa kis házában gyertyavilág ég,
Mely két ifju orezújára vetette sugarát.
Szóltak már eleget, most néznek az ablaküvegre,
Melyet az éji sötétség még feketére befestett.
Itt ül az egyik, ott ül a másik, két szerető szív ;
Csendes méla fejükre nehéz gondok nehezdednek.
Gyermekes arcukat elfoglalta a férfi komolyság:
„Jó Lajosom, míg ver szívem a mélyébe szoritlak,
Tégy te is úgy pajtás, viszonzod, te se olt ki szivedből.“
„Vedd szívem, a tied az, míg el nem zárja koporsó.“
E szózatra a két kebel egymást hűn megölelte.
Már a sötétségnek nyoma sincs, szürküllik az ablak.
„Sándor, az ég áldása kíséren, az angyala védjen“
Ily szókkal Szeberényi Petőfit, a nagyra törő főt
Utnak ereszti, ki gyors léptekkel lép tova rögtön,
Hogy feledésbe merítse ezáltal némileg is nagy
Fájdalmát, amelylyel az elválás piczi percze
Bús szívére hatott, s vérző sebeit behegcszszze,
Tátongó völgyek meredek hegy ijesztgetik ötet,
S meg se zavarja fejét, nem a ködnek lassu uszása.
Gömbölyödik kereken gyönyörűn a kalap karimája
Gondterhelte, de büszke fején, dús hajzat alatta ;

Nem hosszú, derekára feszült öltöny kimutatja
Termete szépségét, válláról leng a tarisznya,
Nemzeti sujtású, hamuszín nadrág fedí térdét
S sarkantyúra csinált csizmája alul beborítja,
Igy halad itt-ott jégrecsegésétől zajos útján,
Merre kezébe szorított vándor botja vezérli,
A szomorú levegőnek e járványos nyavalyáját :
A buta ködpárát sugarával elúzi kegyes nap,
És pályája magas szekereéről most diadalmas
Büszke mosolygással letekint a dicső utazóra,
Ki a magas hegy lábainál fáradva köszönti.
Menne, pihenne, erőt hogy nyerjen gyenge idegje,
Hahj, de a czél távolságát nem veszi magától !!
Nagy jelesünk pazarolnod kell rá drága erődet,
Még mielőtt a kor érlelné meg tagjaid arra !
Oh, te katedra ülő ¹⁾ mért tévesztette irányát,
A sorokat mérő szemed, itt vesztette sugarát,
S nagy lánnggal lobogó lelkébe hatolni hanyag volt.
Hidd, a dicső névhez szigorodnak árnya sem illett.
Némethi, kis várossal, Ipolyság, ajtaitok nyílt,
S kis kapuját érző sziveteknek karja kitárván,
Az öröm ujjongásától nagy zajra kikelt volt,
Amiüdön hő kebleteket havas útja hasítá !!!
Tagjai megnehezültek a hosszú fáradalomtól,
S néki szerény széktek szolgált édes pihenésül ;
Bánata kebléről körötökben szerte eloszlott,
Onnan ajándéktok tisztára lemosta : a szívesség !!
Igy hosszú vonalán útjának elérkeze Pestre
S a nemzet művészeihez szolgálni beállott.

Hordta a színpad díszeit a nagy disze hazánknak.
Küzdé dicső fáradhatlan két karja nyomorral,
Mely szakadatlan láncz szemcét hosszúra kinyújtá,
S így szerzette gyümölcsét édesen élvezi a hon ;
S francia, német, olasz, svéd, dán, hollandi meg angol
Az irodalom fáját ebből mai nap nemesíti.

Pápa, Pozsony, Soprony s kékes hegycsúcsa Tyrolnak
A magasan hordott fejetekre leszállt a dicsőség ;

¹⁾ A selmeczi gymnásiumból azért jött el, mert egyik tanára a történelem
s irodalomból megbuktatta, s e miatt atyja megvonta tőle gondozását.

Mert láttátok, bár nyomorában is e nemes ifjút!
 Nagy Balaton, hova rejtetted mélyedbe el árnyát,
 Melyet a nyári napon tükröd fogadott kebelére!!
 Kegytelenül bánt véle a sors, volt lapda kezében,
 Melyet idestova dob, hajigál, szaggat darabokra.
 Majd katonásdinak adja, honát hol megtagadandó;
 S a tél zord hidegén őrt állt, nagy szelleme verselt.
 Otthona állapotán szíve föl-főljajdula vérzön,
 Láta jogát, éltét, nyelvét, crejét letiporva.
 És a remény ragyogó csillagzati lelke egére
 Szállanak és tőlük nyert illete nemzetet ébreszt.

Nem lehet az, kit a sors haragos villáma le úgy ver
 S annyira mostoha gyermeke ennél tenne dicsőbbet!!
 Nézd útjának száz bonyolult vonalából ez egyet:
 Ott, hol az Érmellék kígyószik büszke hegyével,
 És a Berettyó kettős ágával takarószik,
 Termékeny mezején száz hangtól hangzik a puszta
 És selymes szőrű, döfödösdit játsza juh-nyáját
 Ott szaporítja Diószege, Székelyhídja Biharnak.
 E két városnak hevesen dobogó kebelén a
 Thalia papjai telve reménnyel megtelepedtek;
 Thálja e papjai közt ékeskede büszke Petőfi.
 Már a huszonkét év negyedében telve keservvel,
 Nyomta dicső vállát s ura lett itt mégis a tapsnak,
 Melyet a színpad deszkáján nyert lelkesedése.
 Haj, de e boldogság, mint élete, oly tünemény volt!!

Székelyhíd alacsony házára a nap szomorún kelt,
 Lelket ölé fájdalmát hősünk nyögte zúgában.
 Nincs, ki ölelje, a részvét hangján nincs, ki beszéljen
 Oldala mellett, homloka cseppjeit nincs, ki törülje!!
 Csak egyedül, fájó kebléből küldi sóhaj közt
 Az árvák kegyes égi urához csendes imáját.
 Ah, könyörülj, fájdalmait enyhítsd, mennyei balzsam!
 Földi honában nincs, kihez ajkait szóra emelje,
 S nap múltán nem lesz hova hajtani bánatos arcját.
 Nincs helye, nincsen nyugta legyengült állapotának;
 Elbágyadva halad, halvány arczára nehéz bú
 Hallgatagul fészket raka, jó pajtása ez útban,
 Mely Székelyhídtól nagy Debreczenig nyúla hosszan,
 Mint a letöltendő szomorú fogsága fegyeneznek,

Akit a balsors durva parancsa le jogtalanul sújt.
 Nagy Bihar ékes sík mezején ritkultak a mének,
 Tarka színű, bársony mentéjét már levetette ;
 S illattól zamatos levelek porodái lehulltak.
 Mindezek a szomorú utasunk lelkébe behatnak :
 Mint rövid ifjusága virágin, dúl az enyészet
 A természet ölen, melynek szeretett kebelére
 Lépteitől most fájdalom — érzelmek nehezdednek ;
 Mig a fejét emelő fűszál könnyeseppjei hullnak,
 S e gyönyörű részvét láttán fájdalma megenyhül.
 Térdéig fedi bágygyadt tagjait ócska Gubája,
 Testének melegét hűen felfogta, megőrzé.
 Ügyvert utjában koczogón haladó taligásnak
 Jó szíve megkönyörül, mellé veszi, kis lovait meg
 Ostorral megbiztatván, a messze kiterjedt
 Debreczen éktelenül zajos utcájára behajtott.
 „Isten áldja magát“ lett dija a jóakarónak,
 Akinek állapotán megesett szíve könnyeket ejtett,
 S a gazdag város palotáinak útnak ereszté.
 Nem kívánt palotát ; bár ott most szelleme röpköd ;
 A színházi jegyosztogató özvegy kegyes asszony¹⁾
 Hőn érző kebelén fakadott forrása könnyörnek,
 Ki piczi hajlékát — nyomorával — véle megosztá,
 S a tél napjaiban díját kifizette reménye.
 Ott leve árnyékká testben gyötrelnei folytán,
 S szelleme gyújtó lángszavait szaporítja kötetre,
 Oh porodon, nemes érzelmű hölgy, béke lebegjen !
 Oh Nyékből eredett koszorús költőnk,²⁾ leborulva
 Hódol e sziv néked, ragyogó példádon elámul :
 Mint fogadád, öleléd karaiddal a tél nyomorától
 És a hegyaljai bős zivatartól a holtra levertet !³⁾
 Lángszavaid buzditva emelték a nemes ifjút ;
 És a dicsőséget, mely tégedet ért, nem írgyléd
 Öltözetében igénytelen ifjútól, de mi több még
 A fiatal költőt serkentéd hű szavaiddal

¹⁾ Kinek egész télen tartó betegsége után költeményeiből nyert 150 frtot fizetett tartásáért.

²⁾ Vörösmarty Mihály, kinek közbenjárása folytán adattak ki költeményei. Kinek később hazi barátja lett.

³⁾ Föllábadozása után a tél végén iszonyú hózivatarban a hegyalján gyalogment Debreczenből Budapestre.

Hogy szárnyalja felül fejedet tüze, érdeme majdan;
Ekkor is a haza képét állítád te elődbe!!!
Képzetek és nagy gondolatoknak mestere hozzád
Szállt — negyvennégynek melegében a lelkek imája:
„Menj, oh menj, foglald el fényes székedet immár,
Ülj méltó polczodra, eped, vágy a haza érted.
Tolladat égve ragadd, aranyozz sorokat, tova szálljon
Híred az országból, hass, mozgass, tetre hevítsen
Lángszüleménye a költésnek, rég melyre születél;
Nemzeted ékes egét tisztán lássad kiderülve,
A foszlány-felhők szavaidra eloszlanak arról!!
Ment, s ragyogó fény vette körül kis nemzeti trónját
S nemzete ébredező lelkére lehátva világolt.¹⁾

III. É n e k.

(Halála.)

Hozd ide ördögeid poklobból gazteli Ármány,²⁾
Hogy tele torkukból kikaczagják gúnyjokat itten!
Bécs élő agg fáján nyíltan burkusi férgesek
Pusztítanak, s jámbor gazdáját cselre uszítják
Háromszázados élete ellen; Hunnia ébredj!
Hályogodat horvátja, román és szerbje hazánnak —
Gyógyíttatva letűntettesd halavány szemeidről,
Orvosod: az eszedet csalogasd idején te magadhoz:
Északi hegységéből ide küldött ördögeidre
S általuk elszédített szép bánodra ne hallgass!!
A sátántól nyert fegyvert oszd meg feleiddel,
Kikkel e szent földért együtt vívtál ezer évben,
Nézd, sok az ellen, és a magyarság védtelen egyben;
Egy — értő karotok letiporja, kiszórja a gazt még
S a tett áldását unokáitok élvezi majdan;
Míg másképp omlott véredből a gaz kicsirázzik,
Megnő s ápolt éltedet eltemetendi örökre!!
Hallja a szent szót, s nincs az eszébe megérteni, hagyja
Megveti, ellöki, ásóját felkapja kezébe
S talpa alá mélyen dobszóra kiássa a földet.

¹⁾ 1844-ik évben hitta meg Vahot Imre a „Pesti Divatlap“ szerkesztője se
géd szerkesztőnek s így Petőfi biztos állomást nyervén, tett ereje fokozódott. Ekkor
jelentek meg legszebb költeményei.

²⁾ Az ősz magyarok rossz szelleme.

Hasztalanul csorog itt kara és testéből a vér ki,
Gazt természet, mit százados év szorgalma sem irt ki!
Balga marad. Sátánja szavára megy, aki kaczagja.
Százeezeres harc nemzete! bámul rád Európa!
Oh, de csak érted nem mozdul! mit fogsz cselekedni?
Hol van fegyvered és legalább hol fél milliónyi
Hadseregéd? Van arany kulcsod s több rendi keresztéd,
Gyapjas hercegi méltóság; s nem kellene még több?
Sok század küzdebmének lett ez a gyümölcse.
Ám a veszett dühtől tajtékozó gaz ebeidnek
Megharapásától meg nem ment rendi keszted,
Sem gyapjad, kamarás méltóságod vagy arany kules!!
Nagy Lajos és Mátyás seregét ti hová tenettétek
Könyvelt szem s piruló arczczal méltázva tekintő
Főurak? Oh nincs, nincs; csak díszkard díszhüvelyében!!
Százeezeres harc nemzete, ellentállni nem illik!
Védtelenül, rongyokba takart testtel mit akarnál?
Kincshegyeid s Alföld termékeny sík mezejét dobd,
Dobd oda zsákmányul, hadd falják, bősé ebeidnek
S harcra nemes véred csorduljon rút fogaikról!!!
Ily gyáván hős nemzet vére mikor csepegett még?
Nem, soha. Néz a világ s tanul a nagy míveletedből:
Egy csillag ragyogásától tündöklük a város,
Szíve honomnak, a honszeretet hön lángola benned,
Szép Budapest ifjúd, aggod, nőd arcza pirosra
Festetik a legszebb ecset által: a honszeretettől!!!
Lelkesedésben uszó nép légyen csillapodásod,
Vesd meg önérettel méltán az ördögi tervet!
Tedd el a zászlót, nemzeti szallagod old le karodról,
Záros ládácskádba helyezd, s mindennapi munkád
Folytassad buzgón, rá kérve az isteni áldást!!!
Hidd, sok az áldozat a leskődő, vad, gonosz orvnak,
Melynek zsoldosait soraid közt nem veszed észre.
Ó, hisz nemzeti szallagodat karjukra kötötték!
Rendet bontva, kiáltva, kiket nem hat meg a szent ügy,
Nem a komolyság, melyet igazság érzete keltett
Föl szép, drága hazám nagy gyermeke hű kebeledben!!
Szeplőtlen lelkedre nagy Árpád nemzete még nem
Nem nehezültsóha ily szörnyü vad szörnye az orvnak . . .
Erre nem is gondolva, szoros sort képeze immár
A sok czernyi lakos Magyarország szíve te benned.

Ősz haju agg, s fiatal s majdnem még gyermeki arcban
 Lángol a lelkesedés, keblét magas eszme dagasztja.
 Nézd, a szabadság érzete mint megtermi hatalmad
 Ó nép, melyet hön oltott lelkedbe Petőfi,
 Szónoka, büszke vezére az ifjúság seregének;
 A ki honán nyugton már nem nézhette bilincsét,
 A ki magával Nyári Palit nagy tetre hevíté.
 Nem csördült fegyver, nem szólt ott trombita, ágyú;
 Hahj, de dicsőbben szólt sok ezer szív fegyvere hangja,
 Mely az egek nagy trónjához fölszárnyala akkor,
 A miüdön leveré lánczát a honfi-Fogolynek
 E lelkes sereg, és Az örömköny't sirt a szemébe,
 S vad zsarnokságtól bádgyasztott teste felújult.
 S ezt nevezé el a bécsi lapok rongyos lepedője:
 Rendzavarásnak, a hírt szanaszét külföldre menesztve.
 Hagyjuk ez ármányt, jól tudod ezt jó honfi, te érted!
 Most óriás sugarával a fény ingerli szemünket,
 Oh haza, melyet a honszeretetnek lángja reád vet!
 Termi gyümölcsét, nagy Magyarország földje, világnak.
 A hősök paripájának dobogása lezajlik,
 S visszhangját a tenger víztündérei adják:
 Földből nőtt napi hősöknek markába szorított
 Nemzeti zászlóját mint lengeti büszke szabadság!
 Vessz buja gaz, mit százados orvnak karja megápol!
 Nagy haza, kebled fenkölt szent oltára világnak!
 Attila, Árpád, Mátyás szelleme rajta fölébredt;
 A jelszót riadozza Petőfink „Talpra Magyar“-ja.
 E jelszóra örömteli arcczal hagyta kapáját
 A munkás, s vas, aczél kardját markába szorítá,
 És nem rettege vissza az ágyú vad dőrejétől;
 A tüzelő edzett katonának vasba szorított
 Rút agyaras koponyáját ketté rendre hasítá.
 A földműves földjéből kivetette ekéjét,
 Harcz'-lihegő csikáját fölkantározta serényen,
 S a haragos villám erejével harcza benyargalt.
 Az öreges fiatal s fiatal lány hős karu férfi
 Lett, a hazának védelméért szívük epedvén,
 Esteli csillagként égből termettek e hősök,
 S égi csodát épít magasat föl lelkesedésük:
 Gyér soraiktól, initt-ott csak font ostromaiktól
 A betanult ágyus ellen fut szerte veszetten.

Szárguló paripák emelék büszkén a leventét,
 S fénylő kardjuk pengéjéről a durva erőszak
 Vad dühe, már erejét vesztvén, kimerülve lepattan.
 Oh, ti tizenhárman! Karotok mi ütötte le? ármány.
 S mondják: a becsület-típró tenvéred elárult,
 E tény gerjesztett haragot keblében az úrnak,
 És küldötte a szörny képében az ördögeit le.
 Rád mutatott nemzet, s haragos villáma talála;
 Érdemléd-e, hogy úgy egynek rút vétke lesujtson?
 Nem. Megirigylé Isten hőseidet s fölemelte
 Őket az égbe, hogy a csend rémképében eszéhez
 Térjen a zsarnokság, s idején érezze hiányát,
 Ha szörny képe felett a bosszú ostora pattog.
 Így szállt égbe tizenhárom hős, véle kilencz, s egy.
 S fénylenek az égboltozaton szép csillagaid közt
 Mennyei trónon ülő Hadurunk! add vissza minéktünk
 Őket, hadd lássuk még egyszer, s halljuk a hangot,
 Mely a szabadságról zeng, ajkukról leperegve;
 S ültessünk csemetét fájukról az elcsenevészett
 Kores ivadék vad fájának még jó gyökerébe!!
 Kellene, jó fejedelm, hős karjuk, kellene, kellend! . . .
 Szív, szerellem, s a szabadságharcznak dalnoka, Hősünk!!
 Mond, hova tűnt lantod, hova tűnt el lelkesedésed,
 Mely ki-kitörve ez országból, szárnyalta világot?
 Nagy vala áldozatunk benned! mért hagytad el a szent
 Hü Pegazus tetejét, s hova nyelt el a durva erőszak?
 Ott se hagyott nyugtot néked bús sorsa honodnak,
 Mennyit tön lantod, lantodnak „Talpra Magyar“-ja?
 Gyujtottak sziveket dalaid, harczokra megedzett
 Hős karokat, s mi kívánni való volt, mondsza', te töled?
 Elfeledéd sanyarúságod, csakis ürmöt adott még
 Néked az élet; s boldogságodat ott kereséd meg
 A bösz harcz, ágyu és kardvas, aczél zörejében?
 Nöd, fiad elváltának fájalmát te leküzdéd;
 S ifjúságodnak kivirított rózsabokorját
 Itt feledéd, magasabb képzet foglalta el elméd:
 Harci köpenyt öltött lantodnak húrjai zengtek
 A tüzet elfogadó sor közt, s keblébe te oltád
 Lángszavaiddal a honszeretet termő nemes ágát.
 Óh, boldog szemek, akik látták harczba repültét!
 S láthatlan nyomait robogón csatazajba követték!

Óh, szép kék égboltozatunk! mond, őt hova rejtéd?
Hő óhajául: nem szedhetjük csontjait össze?
A daliás alakot, lehetetlen, hogy te ledöntsed,
A hőst, dalnokot és lángelmét összetiporjad?
Nem lehet. A nagy légfolyam árja sodorta el őtet,
S honja felett vidoran lebeg itt éltetve örökké.
Vagy ha dicső kezeid fölemelték hősi palástját,
Fényes aczél kardját, sisakát, s lantjával a zengőt:
Egy jelenésre bocsásd le egekből, töltsd be e vágyat
Isteni fejedelem, őt had' látván s vedd föl e díszed!!
Néma az ajk. Te lehullottál már annyi dicsőkkal!
Él eszméd, élsz eszmédben, tetedben örökké.
Áldassál te magas röptű nemtője hazánknak!!

(Vége.)

Dr. BALMAGYI

E 2 munkára előlegesen aláíró urak névsora:

	Andrásevich Imre s. k.		Kesztiler Mátyás s. k. Bajsa.
	Bakai Pál s. k. Topolya.		Karaszti Sándor s. k. Kis-Hegyes.
	Bóbiics Károly s. k. Topolya.		Károlyi Mihály s. k. Topolya.
	Berecz Máté s. k. „		Kalmár György s. k. „
5	Bencsik Péter s. k. „	25	Kiss Ábel s. k. Kis-Hegyes.
	Benke István s. k. Szeged.		Lakatos Lipót s. k. Topolya.
	Cziráky József s. k. Kis-Hegyes.		Lajthay Ignác s. k. „
	Czuczy Nándor s. k. Topolya		Mangh Ferencz s. k. jegyző Bajsa.
	Csikós Ignác s. k. Szeged.		Molnár Rufi s. k. Kis-Hegyes.
10	Dömötör Pál s. k. Topolya.	30	Mák János s. k. Topolya.
	Farkas Gyula s. k. Szigetvár.		Pápay László s. k. „
	Fonyó Lajos s. k. Topolya.		Rint Elek s. k. „
	Faragó Ferencz s. k. „		Szabó Bertalan s. k. „
	Haulik József Somogym.		Szörffy Ödön s. k. Kis-Hegyes.
15	Héberling Antal s. k. Topolya.	35	Ujváry József s. k. Somogym.
	Hubert Antal s. k. „		Vöneky Pál s. k. Szeged.
	Hesz Antal s. k. „		Zsótér Ákos s. k. Kis-Hegyes.
	Harmath Károly s. k. „		Vojnits Félix s. k. szabadka.
	Jedlicska Lajos s. k. „		Gyelmis Gergely s. k. „
20	Kondrát Imre s. k.		

Sajtóhibák:

19-ik lapon: az utolsó sor elején fölesúszott „ezelőtt“ szó lent így olvasandó:
„előtt, ez“.

25-ik lapon: a 23-ik sor végén „szónak“ helyett „szónok“.

32-ik lapon: a 11-ik sor végén „keszted“ helyett „kereszted“.

13-ik sor végén „temettétek“ helyett „temetétek“.

